

Nagy Gábor (SZTE)

A fordítás szerepe a nyelvoktatásban

A nyelvtanításban az elmúlt évek során egy igen közkedvelt – sőt, kissé akár túlzottan is túlértékelt – terminus bukkant fel, mégpedig a *kommunikációközpontú nyelvoktatás*, melynek módszerei folyamatosan egyre nagyobb hangsúlyt kapnak. Ezzel párhuzamosan viszont megkérdőjeleződött a fordítás hatékonysága a tanórákon, a nyelvtanárok jelentős része pedig egy ódivatú és eredménytelen tanítási módszernek tartja. A populáris vélemény szerint ugyanis a fordítás egy elavult és passzív tevékenység, amely nem támogatja a nyelvtanulók aktív nyelvhasználatát, (DRAHOTA-SZABÓ 2019a, 193–194.; DRAHOTA-SZABÓ 2019b, 266–270.; SÁRVÁRI 2022, 179–183.).

A fordításnak azonban igenis van helye a nyelvoktatásban, és ez a módszer különösen hatékony lehet a nyelvi tudatosság, az interkulturális kompetencia, a pontosabb nyelvhasználat, a kreativitás, valamint a nyelvtani és szókincsbeli ismeretek elmélyítése szempontjából. Előadásom célja választ adni arra a kérdésre, hogy miért is van létjogosultsága a fordításnak a modern nyelvoktatásban, és milyen módon integrálható hatékonyan az oktatási folyamatba.

Gyakori ellenérv, hogy a fordítás során nem szavakat, hanem egész szövegeket fordítunk, ezért a fordítás nem releváns a nyelvoktatásban. Ez az állítás azonban félrevezető: a fordítási folyamat során nemcsak szövegszinten, hanem lexikális és grammatikai szinten is döntéseket kell hoznunk. Szövegek fordításánál a szavak figyelembevétele elengedhetetlen, valamint szem előtt kell tartani a célnyelv sajátosságait, grammatikáját és szóhasználatát is, (DRAHOTA-SZABÓ 2024, 117–124.).

A fordítás tehát nemcsak szöveg, hanem más nyelvi szinteken is elmélyíti a tanulók tudatosságát, emellett arra ösztönzi őket, hogy reflektáljanak a két nyelv közötti hasonlóságokra és különbségekre. Vagyis az érv, miszerint a fordítás passzív tudást ad, szintén nem helytálló: a fordítás aktív gondolkodást és problémamegoldást igényel, hiszen a tanulóknak döntéseket kell hozniuk többek között a megfelelő szavak, szerkezetek és stílus kiválasztásával kapcsolatban, (KLAUDY 2018).

Állításaim alátámasztása érdekében az elmúlt másfél hónapban az egyik tanulói csoportomon elvégeztem egy empirikus kutatást, ahol azt vizsgáltam, hogy kisebb elméleti bevezetővel és kizárólag fordításos feladatokon keresztül a tanulók mennyire tudnak sajátítani bizonyos nyelvtani egységeket. A kutatás menetét és eredményeit az előadásom során ismertetem.

A megoldási javaslatom, hogy a fordítást ötvözzük a kommunikációközpontú módszerekkel. A fordítás alkalmazásával a nyelvtanulók aktívan reprodukálnak egy szöveget, ezzel fokozva a nyelvi kifejezőképességüket. A fordítás folyamata megköveteli a tanulóktól, hogy elemezzék a forrásszöveget, ez pedig fejleszti a kritikai gondolkodásukat – gyakorolják a részletek figyelembevételét, a lényeges és lényegtelen információk elkülönítését, a kontextusban való gondolkodást. Ezek a képességek pedig a kommunikáció területén is nélkülözhetetlenek.

A fordítás kulcsfontosságú szerepet játszik a modern nyelvoktatásban, valamint megfelelő alkalmazással színesebbé is teheti a tanórákat. A kérdés tehát nem az, hogy a fordításnak van-e helye a nyelvoktatásban, hanem hogy azt nyelvtanárként milyen módszerekkel tudjuk hatékonyan beépíteni az óráinkba.

Irodalomjegyzék:

- DRAHOTA-SZABÓ, ERZSÉBET (2019a): *Ein Plädoyer für die Rehabilitierung und Retablieren der Übersetzung im DaF-Unterricht*. In: Journal of Languages for Specific Purposes. Oradea: University of Oradea. 193–207. old.
- DRAHOTA-SZABÓ, ERZSÉBET (2019b): *Zur Rolle der kontrastiven Linguistik und der Übersetzung bei der Herausbildung des zweisprachigen mentalen Lexikons*. In: Sprachen, Literaturen und Kulturen im Kontakt. Sprache und Sprachen in Forschung und Anwendung (8.). Hamburg: Verlag Kovac. 263–271. old.
- DRAHOTA-SZABÓ, ERZSÉBET (2024): *A lefordíthatatlan vicc helye az idegennyelvtanárképzésben és az idegen nyelvek oktatásában*. In: Karlovitz János Tibor (szerk.): Pedagógiai gondolkodásunk a konfliktusokkal terhelt világban. Marcelová: International Research Institute. 117–136. old.
- KLAUDY, KINGA (2018): *Bevezetés a fordítás elméletébe*. Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634541936> Letöltve: https://mersz.hu/dokumentum/m325bafe_16/#m325bafe_13_p1 (2024. 09. 29.)
- SÁRVÁRI, TÜNDE (2022): *A fordítás szerepe a modern idegennyelv-oktatásban*. Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, XV. évfolyam, 3. szám. 173–187. old.